

PROTAGONISTES

Les joies de Lluís Masriera

© Frances Serra - Arxiv Històric de la Ciutat de Barcelona

Mariàngels Fondevila i Guinart
Conservadora del Departament d'Art Modern. Museu Nacional d'Art de Catalunya

En la seva època les joies de Lluís Masriera van ser accessoris decoratius, *fashionable* i un bon baròmetre de l'èxit financer d'aquella Barcelona que havia organitzat dues sonades exposicions: la universal de 1888 i la internacional de 1929. El periodista Gaziel, en les seves memòries, ja deia: "Barcelona és una de les ciutats europees més enjoiades [...] des de temps antic les joies són considerades per la burgesia barcelonina com els signes més alts de la potència econòmica, suprem exponent de distinció social."

Avui, en canvi, les contemplem com a autèntiques obres d'art i com a tals es mereixen un lloc privilegiat a les exposicions i als museus; un bon exemple n'és el conjunt que exposa de manera permanent el Museu Nacional d'Art de Catalunya.

Lluís Masriera (1872-1958) va rebre les primeres nocions de joieria del seu pare, Josep Masriera, que regentava el negoci familiar a Barcelona. Ell i el seu germà van formar part de l'elit dels pintors més influents durant els anys de la Restauració i les seves obres van ser molt cobejades pels sectors més conservadors de la burgesia. Lluís Masriera fou el més polifacètic de la nissaga ja que, a més de pintor, va destacar com a autor teatral, escenògraf i, sobretot, fou el pioner inqüestionable de la joieria durant l'època del Modernisme.

Les seves creacions primerenques es mouen dins un cert eclecticisme. Era l'època en què l'esclat fred del diamant, fruit dels importants descobriments de les mines de Sudàfrica, configurava la paleta cromàtica de les joies, on la recerca de la perfecció tècnica semblava haver exclòs qualsevol projecte creatiu. Amb el canvi de segle Lluís Masriera va assumir la direcció artística del taller familiar i es va llançar a una nova aventura creativa.

Lluís Masriera fou el pioner inqüestionable de la joieria durant l'època del Modernisme

Després de consolidar i perfeccionar els seus coneixements a Ginebra, on va aprendre els secrets de l'esmalt amb Frank-Édouard Lossier, i a París, on va quedar enlluernat amb les creacions fantàstiques de René Lalique exposades als salons, va decidir trencar amb el repertori eclèctic. En una hàbil estratègia comercial i amb vistes a fer front a la competència del mercat, va fer fondre tot l'estoc antic i va incorporar, de manera radical, el corol·lari estètic de la nova moda de l'Art Nouveau als seus dissenys, que destil·len la fantasia del regne animal i vegetal. Les flors més modestes (roselles, espigues de blat, clavells o cards), les aus, els coleòpters, especialment les libèl·lules d'influx japonesitzant (com bona part dels protagonistes de l'Art Nouveau, va reunir una destacada col·lecció d'art japonès), les dones flor-insecte (d'estètica concomitant amb les il·lustracions d'Apel·les Mestres) i les nimfes deliquescents, sense oblidar el sant Jordi, patró de Catalunya, són els temes més recurrents d'unes joies que tenen com a material base l'or, que posa en valor la màgia dels colors que emanen de les pedres precioses (robins, safirs i diamants); les perles "barroques", la talla d'ivori i, sobretot, els esmalts, tècnica tradicional que Masriera recupera amb gran mestria. De les diferents modalitats que comprèn aquesta tècnica, per altra banda ben coneguda des de l'antiguitat, Masriera va excel·lir en les de la

Limelight

The Jewellery Of Lluís Masriera

25

Mariàngels Fondevila i Guinart
Curator, Modern Art Department. Museu Nacional d'Art de Catalunya

In his day, Lluís Masriera's jewellery was a fashionable, decorative accessory and a sure sign of success in a city that had organised two highly successful exhibitions: Barcelona's Universal Exposition in 1888 and the International Exposition in 1929. The journalist Gaziel wrote in his memoirs: "Barcelona is one of the most bejewelled of European cities (...) since ancient times, Barcelona's bourgeoisie has regarded jewellery as the greatest sign of economic power, the supreme expression of social distinction".

Today, however, we regard these jewels as true works of art worthy of a privileged place in exhibitions and museums. A good example is the collection on permanent show in the Museu Nacional d'Art de Catalunya (National Art Museum of Catalonia).

Lluís Masriera (1872-1958) picked up his first notions of jewellery from his father, Josep Masriera, who ran the family business in Barcelona. He and his brother were part of the elite

group of the most influential painters in the Spanish Restoration years (1874-1931) and his works were much sought after in the most conservative bourgeois circles. Lluís was the most versatile of the clan. As well as a painter, he also stood out as a playwright, set designer and, above all, was unquestionably the pioneer of jewellery in the Modernism period.

His earliest creations showed a certain eclecticism. It was a time when the cold brilliance of the diamond, fruit of major finds in the mines of South Africa, dominated the palette of colours for jewels, when the quest for technical perfection seemed to exclude any creative project. At the turn of the century, Lluís Masriera took over the running of the family workshop and embarked on a new creative adventure. After consolidating and improving his knowledge in Geneva, where he learned the secrets of

© Frances Serra

Bracelet with woman's head, c1904. Gold, ivory, translucent plique-à-jour enamel, basse-taille enamel and diamonds. Private collection
Braçalet amb cap femení, ca. 1904. Or, ivori, esmalt translúcid plique-à-jour, esmalt basse-taille i diamants. Col·lecció particular

Pendant with nymph, c1908. Gold, sapphires, translucent plique-à-jour enamel, basse-taille enamel and diamonds. Private collection
 Penjoll amb nimfa, ca. 1908. Or, safirs, esmalt translúcid plique-à-jour, esmalt basse-taille i diamants. Col·lecció particular

© Ramon Masriera

Sketched designs for bracelets, c1903. Bagués-Masriera Collection
 Esbossos per a braçalets, ca. 1903. Col·lecció Bagués-Masriera

© Ramon Masriera

Bracelet with swans, c1903. Gold, translucent plique-à-jour enamel, diamonds and rubies.
 Braçalet amb cignes, ca.1903. Or, esmalt translúcid plique-à-jour, brillants i rubins.

© Ramon Masriera

enamelwork with Frank-Édouard Lossier, and in Paris, where he was dazzled by the fantastic creations of René Lalique on show in the Salons, he decided to break with his eclectic repertory. In a clever commercial move and with the aim of meeting market competition, he had all the old stock melted and, in radical fashion, absorbed the aesthetic code of the new fashion of Art Nouveau in his designs, which oozed the fantasy of the animal and vegetable kingdoms.

The most frequently recurring themes in his jewellery included unprepossessing flowers (poppies, ears of wheat, carnations or thistles), birds, beetles, dragonflies with a Japanese influence (like many of the movers of Art Nouveau, he put together

an outstanding collection of Japanese art), flower-insect women (with an aesthetic look in line with the illustrations of Apelle Mestres) and deliquescent nymphs, not to forget St George (Catalonia's patron saint). Its base materials were: gold, which brings out the magic of the colours radiated by the precious stones (rubies, sapphires and diamonds); "baroque" pearls; carved ivory and, above all, enamels, a traditional skill that Masriera recovered with great mastery. Of the different techniques employed in enamelwork, itself a skill known since antiquity, Masriera excelled in those known as *basse-taille* and *plique-à-jour*, which, with its glass effect, was dubbed "Barcelona enamel" as Masriera's contemporaries argued over who had given rise to the style.

Pendants, c1906-1910. Gold, translucent plique-à-jour enamel, basse-taille enamel and diamonds. Private collection
 Penjolls, ca. 1906-1910. Or, esmalt translúcid plique-à-jour, esmalt basse-taille i diamants. Col·lecció particular

© Ramon Masriera

Fastener with woman-dragonfly, c1903. Gold, ivory, sapphires, translucent plique-à-jour enamel and diamonds. Private collection
Fermall amb dona-libèl·lula, ca. 1903. Or, ivori, safirs, esmalt translúcid plique-à-jour i diamants. Col·lecció particular

basse-taille i del plique à jour, que, amb el seu efecte vitrall és batejada, en un moment en què els contemporanis de Masriera se'n disputaven el paternitat, com a "esmalt Barcelona".

Les seves joies, de format discret i ricament llavorades, van causar sensació quan van ser exposades en els aparadors de la flamant joieria homònima al carrer de Ferran de Barcelona el 1901. Així mateix, són significatives de l'estreta aliança entre l'artesanat i els avenços de la tècnica (repetició i seriació de models a través de la fosa i l'encuny); de les fèrtils col·laboracions amb pintors i escultors (Eusebi Arnau, Josep Llimona, Dionís Renart o Alexandre de Riquer); de l'actuació de destres operaris (el cisellador i gravador miop Narcís Perafita o el tallista d'ivoris Bernadés), que van contribuir a fer créixer la qualitat de les peces. A banda, no hem d'oblidar les seves creacions d'argenteria tant civil com religiosa, que comprenen des dels serveis de cafè, cobertes, plaques commemoratives i trofeus, fins a bàculs, calzes, patenes i custòdies, que enllaçen amb les obres dels argenters de l'edat mitjana.

L'any 1913 Lluís Masriera dona per acabat el Modernisme i així ho fa saber al seu conegut article "La caïda del modernismo". A partir d'aleshores les joies de Masriera són protagonistes d'un viratge cap a un classicisme, en sintonia amb el Noucentisme català, que alterna amb l'orientalisme i amb els estils històrics. La fastuositat del món persa i els refinaments orientals dels ballets russos de Diaghilev, que van debutar al Gran Teatre del Liceu a partir de 1917, es filtren en els nous dissenys de les joies amb derivacions cap a l'Art Déco, la qual cosa cristal·litzarà a

l'Exposició Internacional de les Arts Decoratives de París el 1925. Justament Lluís Masriera i el seu soci Carreras (des de 1915) fan una significativa aportació en aquesta mostra, que havia de palesar un nou estil en sintonia amb els temps moderns i cosmopolites marcats pels estralls de la Primera Guerra Mundial. Amb tot, a Lluís Masriera no li fou fàcil desfer-se del poderós influx del Modernisme. Ja ho deia Rafael Benet, un dels crítics més aguts de l'època, que va desplaçar-se a la capital francesa en qualitat de cronista de l'exposició: "Tot i volent desprendre's de l'estil 1900, l'art d'en Masriera n'està ben saturat: és el mateix que passa amb els Plumet, Lalique, etc. que encara porten el segell d'una època".

Amb motiu de l'Exposició Internacional de Barcelona el 1929, Masriera exposa un conjunt nombros d'obres, i també a l'Exposició-Venda Internacional de Dibuixos de Joieria, Pedreria i Orfebreria Modernes de París. En aquesta ocasió les seves creacions incorporen plenament els estils de l'Art Déco i es caracteritzen per les formes geomètriques i per les noves orquestracions cromàtiques aconseguides amb el platí, l'aiguamarina, els topazis, el lapislàtzuli, la turquesa i l'ònix i, també, assimilen la moda de la joieria blanca de la Maison Cartier, amb preferència per les estructures sembrades de diamants amb formes esglaonades. Podem concloure dient, doncs, que fins i tot en els anys de l'Art Déco les seves creacions palesen una vegada més la seva determinació d'estar *à la page* del disseny en la joieria del seu temps.

Comb, wheat field with poppies, c1902-1913. Gold, diamonds, translucent plique-à-jour enamel, basse-taille enamel. Private collection
Pinta, camp de blat amb roses, ca. 1902-1913. Or, diamants, esmalt translúcid plique-à-jour, esmalt basse-taille. Col·lecció particular

His jewellery items, in discrete shapes and elaborately worked, caused a sensation when they were shown in the shop windows of the new jewellery store with his name on Barcelona's Ferran St. in 1901. They also underline the importance of the close relationship between handicraft and technical developments (repetition and serialisation of models through metal casting and stamping); as well as of the fruitful collaboration with painters and sculptors (Eusebi Arnau, Josep Llimona, Dionís Renart and Alexandre de Riquer) and the contribution of skilled handworkers (the short-sighted stone-cutter and engraver Narcís Perafita and the ivory carver Bernadés), who helped augment the pieces' quality. In addition, we should not forget his civil and religious silverware, ranging from coffee sets, cutlery sets, commemorative plaques and trophies to croziers, chalices, patens and monstrances, which constitute a link with the work of medieval silversmiths.

In 1913, Masriera declared in a celebrated essay, "The Fall of Modernisme", that Modernisme was dead. From then on, the style of his jewellery took a classical turn, following the tendencies of Catalan Noucentisme, which switched between Orientalism and historical styles. The pomp of Persia (Iran) and the oriental refinements of Diaghilev's Russian ballets (which had their debut in Barcelona in 1917) crept into new jewellery designs, with Art Deco tendencies that were clearly on show at the International Decorative Arts Expo in Paris in 1925. Masriera and Carreras (his partner since 1915) made a major contribution to that exposition, which revealed a new style in

Pendant with ballerina, c1915-1920. Gold, ivory, translucent plique-à-jour enamel, diamonds and sapphires. Private collection

Penjoll amb dansarina, ca. 1915-1920. Or, ivori, esmalt translúcid plique-à-jour, diamants i safirs. Col·lecció particular

Silver cup and plate / Tassa i plat d'argent

line with the modern and cosmopolitan times marked by the havoc wrought by WWI. In spite of all this, Masriera found it hard to rid himself entirely of the powerful influence of Modernisme. Rafael Benet, one of the sharpest critics of the period, who covered the exposition in the French capital, remarked: "For all he may want to leave the style of 1900 behind, Masriera's art remains steeped in it. The same can be said of Plumet, Lalique, etc. who still bear the mark of an era".

On the occasion of the Barcelona International Exposition in 1929 and also the Paris International Modern Jewellery, Precious Stones and Gold Design Exhibition and Sale, Masriera exhibited numerous works. Now his creations fully displayed the stylistic elements of Art Deco and were characterised by geometric shapes and new colour combinations achieved with platinum, aquamarine, topaz, lapis lazuli, turquoise and onyx. They also reflected the fashion of Cartier's white jewellery, with a preference for pieces festooned with diamonds in spaced out shapes. We can thus conclude by saying that in the Art Deco years his creations showed yet again his determination to stay up to date in contemporary jewellery design.